

پیشه سازی ده باخ کردن

له نیوان

ته کنیک و فولکلوری کوردیدا

وهرگبران و ناماده کردنی / که مال جه لال غه ریب

ده باخ کردن (الدباغة Tanning)

پستهی ده باخ کراو (واته خوشه کراو) الجلد المدبوغ (Leather) نهو پسته یه یه (hide) که توو که که ی لی کرایته وهو به یه کیک ، یان ، هه ندیک ، یان ، هه موو نه م مادانه خوشه کرایت : چه ورنی (الشحوم والزبوت Oils) . مادهی ده باخی رووه کی (المواد الدباغة النباتية Vegetable tannins) . خوی ی کروم (املاح الکروم chrome salts) . خوی ی زر

کونیوم (Zirconium) ، فورمالدهاید (Formaldehyde) . یان ، به یه کیک لهو مادانه ی که پی یان ده ووتریت کار که ره کانی ده باخ کردن (عوامل الدبغ Tanning agents) . نه م خوشه کردنه ناهیلت پسته که بوگن بیت (decay) و نه رمونولی یه که ی (مرونه pliable) پی ی پتر . یان . که متر ده بیت . پسته ی ده باخ نه کراو له ناوی گهرمدا ده تویتته وه و گراوه یه کی (محلول solution) ی لینجی جه لاتینی (gelatin)

پټك ده هټيټ . به لآم پټسته ي ده باخ كراو ، واته ، چهرم له تاودا ناتويته وه . پټسته ي گا (ثور bull) و مانگا (بقر cow) و گوټره كه (عجل calf) بو قه باره ي گه وره ده باخ ده كرتن ، گهرچي پټسته ي مانگا و گوټره كه چهرميكي چون په كتر و قورس تر ده دن . به لآم پټسته ي كه نگر و (كنغر Kangaroo) و گوټره كه ي ده ربا (الفقمه = عجل البحر seals) بو قه باره ي پچوك ده باخ ده كرتن ، چونكه به ره ميكي تنكتر ده دات . جگه له وانه پټسته ي به رازيش (الخنزير pig) ده باخ ده كرت . به لآم پټسته ي نه سپ (horse) نه وه نده گرنگ نيه . دياره پټسته ي ده باخ نه كراو هه رزانه . جاري وا هه يه ، نه گهر پټسته كه باش نه گورايتته وه (سلخ Flaying) يان ميش و مه گه زى (مټرو = حشرات insects) له سه ر ژبايټ ، نه وا له كه دار ده يټ . پټسته له دوو توټخ واته چين (طبقة) پټك هاتوو : توټخي سه ره وه كه تنكه ، پټي ده ووترټ البشره (epiderm) ، نه مه ، تووكه كاني پيدا تټپر ده يټ بو ده ره وه ، توټخي ژټره وه ، كه نه ستورته و برټي يه له پټسته راسته قينه و په گي تووكه كاني تيا دايه ، پټي ده ووترټ (الادمة corium - derma) نه مه يان له دوو جور ريشال (الياف fibers) پټك هاتوو : گولاجين collagen ره ننگه كه ي سپي يه و ماده يه كي پروټيني يه) ، دوو ميان زرده پټي ده ووترټ ثيلاستين elastin و پروټينيكي نهرمه .

مه به ست له ده باخ كردني پټسته نه وه يه كه تووكه كه ي لي دامالټيټ و توټخي سه ره وه ي لي بكرټه وه و پاشاوه ي زياده گوشت له ديوه كه ي تري بكرټه وه و ته واو ساف بكرټ و وا ي لي بكرټ كه باكتريا bacteria نه توانټ له سه ري بټي . به م جوړه ريشاله كاني توټخي ژټره وه ده بوژنه وه دټي كاري تاوو هه وا . له م (٤٣) ساله ي دواييدا . هه تا راده يك . كارگه كان ده ستيان كرددوو به ده باخ كردني پټسته گوټره كه ي ده ربا و كه لكيشيان له پټسته سه گه ماسي (سمك القرش shark) و ماسي راي (ray) وه رگرتوو . زوړبه ي پټسته كان به ماده ي

رووه كي يان كرومي ده باخ ده كرتن ، هه رچه نده كه ده باخ كردن به ماده ي كرومي تازه ترو خټراتره . به زوړي ماده ي كرومي بو ده باخ كردني پټسته ي پچوك به كار ده هټيټ واته نه و پټسته ي كه بو رووي پټلاو shoe upper به كار ده هټيټن ، به لآم ماده ي رووه كي بو نه و جوړه پټسته يه كه بو بني پټلاو (sole) و پشتين (حزام belt) به كار ده هټيټن . له گه ل نه وه شدا ده باخ كردن به ماده ي رووه كي هه ر به ره و پټس كه وتن ده رواټ .

ټيستا كه پټسته ي بني پټلاو به كمتر له (٣٥) روژ ده باخ ده كرت ، كه چي (٦٨) سال له مه وه پټس (١٨٠) روژي پټي ده چوو . هه ندي جار پټسته ي بني پټلاو و پشتينش به ماده ي كرومي ده باخ ده كرتن .

هه نگاوه كاني ده باخ كردن Treatment هه نگاوي به كه م پارټيگاري كردن (-) المحافظة (Preserving) او الوقاية

پټسته كان به تووكه كه وه ده خريته عه ماريكي تايه تي يه وه خوي به رووه كانايانه وه ده كرت (salt) ، بو نه وه ي باكتريا كاريان لي نه كات و شي ي (رطوبه) پټسته كه كه متر بيته وه ، پټسته كان به م جوړه ده هټيټنه وه هه تا ده باخ ده كرتن ، به لآم جاري وا هه يه پټسته به ووشك كراوه يي له ده ره وه ي وولاته وه ده هټيټن بو كارگه ي ده باخ كردن ، نه م جوړه پټسته ته نها ده كرتنه وه بو مه به ستي سه ير كردنيان . دواي نه وه نه و پارچانه ي كه به كه لك نايه ن بو ده باخ كردن له پټسته كه ده كرتنه وه . وه كوو گوټچكه . سم (حافر hoof) . نه مانه ش ده نير رين بو كارگه ي تايه تي بو نه وه ي كه جه لاتين و سرټيشيان (غراء glue) لي ده رټيټن .

هه نگاوي دووه م : خووساندن (التقيع) :

پټسته كان ده خريته عه ماري تايه تي يه وه revolving drums . نه م عه ماره به ده وري خوياندا ده خوټنه وه ، تاوټيشيان تي ده كرت . بو نه وه ي پټسته كان دوو باره شيټار

spiral knives داده‌مالن (toscrap) ، بوئوه‌وی توئخی به‌که‌می پیسته‌کش لابه‌رن ، نه‌مه‌ش به‌جوریکه‌ی نه‌تو ده‌بیت که چه‌قو پیچاو - پیچه‌که ، به‌شیننه‌ی به‌سه‌ر پیسته‌کاندا ده‌خولیته‌وه‌و کاری خوی ده‌کات . به‌همان شیوه‌ی زیاده‌گوشتی دیوی دووه‌می پیسته‌کش لاده‌بریت . ئنجا هر پیسته‌یه‌ک ده‌کریت به‌ دوو له‌نه‌وه (butt) ، پیستی پشت (sholder) به‌جیاو پیستی سک (belly) به‌جیا . به‌لام پیستی ته‌رو تازه‌له‌ت ناکریت .

هه‌نگاوی چواره‌م : لابرینی قسلاوه‌ی زیاده‌که (deliming) دوا‌ی نه‌وه پیسته‌کان له‌ عماراوی تایه‌تیدا ده‌شورینه‌وه (washing) ، به‌هوی په‌روانه‌یه‌که‌وه نه‌م دیوو نه‌و دیو ده‌کرین ، بو لابرینی پاشاوه‌ی قسلاوه‌که ، چونکه‌ مانه‌وه‌ی له‌سه‌ر پیسته‌که ده‌بیته‌هوی قلیشانندی .

نه‌و پیسته‌ی که بنی پیلایوی لی دروست ده‌کریت ، جگه‌له‌و هه‌نگاوانه‌ی که باسه‌ان‌کردن به‌هه‌نگاوی تریشدا ده‌روات

هه‌نگاوی پینجه‌م : عماری ده‌باخ‌کردن

أ - ده‌باخ‌کردن به‌ماده‌ی رووه‌کی : لیره‌دا پیسته‌که له‌ پالوته‌ی ماده‌ی تانین (tannin) ی خه‌ستدا ، له‌ نامرازیکه‌ی تایه‌تیدا ، که پی‌ی ده‌وو‌تریت کویه‌ی (یان خومی) سازاندن tempering vat ده‌شله‌قیریت ، بو نه‌وه‌ی بیکشینیت و نه‌ستوری بکات ، دوا‌ی نه‌وه پیسته‌که ده‌خریته عماریکه‌ی تره‌وه که به‌ده‌وری خویدا ده‌سورینه‌وه revolving - wheel بو نه‌وه‌ی چه‌ورنی و هه‌ندیک ماده‌ی تره‌لمزیت . بو نمونه : چه‌رمی بنی پیلایو له ۳٪ و چه‌رمی پشتین له ۱۰-۱۸٪ و چه‌رمی زین یان قایشی گالیسکه (harness) له ۲۰-۳۶٪ چه‌ورنی هه‌ل‌ده‌مزن . ماده‌ی ده‌باخ‌که‌ره‌کان ، به‌پی‌ی بری نه‌و تانینه‌ی که تایاندا‌یه ، ده‌گورین . بو نمونه راده‌ی (نسبه) تانین له داری که‌ستانه (شا به‌روو = کستناء chestnut) دا له ۳٪ و له داری مایروبالام یان مایروبالاندا myrobalam (إهلیج^(۱) = Terminalia) دره‌ختیکه‌ی هیندی‌یه‌ به‌ره‌که‌ی

بینه‌وه‌و ریشاله‌کانیان بگه‌رینه‌وه سه‌ر شیوه‌ی جارانی خویان . دیاره پیسته‌ی ووشک‌کراوه‌ ماوه‌یه‌کی دریزتری پی ده‌ویت بو شیدار بوون . ئنجا چی زیاده‌گوشتیگ به‌رووی نه‌ودیوی پیسته‌که‌وه هه‌یه لی ده‌کریته‌وه .

هه‌نگاوی سی‌یه‌م :

پیسته‌کان به‌ چند چالیکدا (pits) پیه‌ر ده‌کرین که قسلاویان (liming) تادا‌یه و نه‌مه‌ش ماوه‌ی (۴-۷) روژی پی‌ده‌وی . سودی نه‌م هه‌نگاوانه‌ش نه‌مانه‌یه : أ - لابرینی تووک و توئخی به‌که‌می پیسته‌که : چونکه قسله‌که (lime) کار ده‌کاته‌سه‌ر ره‌گی تووکه‌کان و دایان ده‌رزینیت . ب - بوکشاندنی توئخی دووه‌م له پیسته‌که ، چونکه به‌مه ریشاله‌کانی جیا‌ده‌بیته‌وه بو ریشالی باریکتر ، بوئوه‌وه‌ی ماده‌ی ده‌باخ‌که‌ره‌که بیان‌گاتی .

ج - نه‌و چه‌ورنی‌یه‌ی (grease) که له توئخی دووه‌مدا هه‌یه ده‌بیت به‌ ماده‌یه‌کی سابونی و له پیسته‌که جیا‌ده‌بیته‌وه ، به‌م کرداره‌ش ده‌وو‌تریت saponification واته (التصوبن) .

نه‌م کارلی‌کردنانه‌ش بو باکتریاو قسله‌که ده‌گه‌رینه‌وه ، چونکه قسل ماده‌یه‌کی سووتینه‌ره . جاری واش هه‌یه ماده‌ی گوگردیدی سویدیوم (کبریتید الصودیوم Sodium sulfide) ده‌کریته قسله‌که‌وه بوئوه‌وه‌ی به‌هیزترین و ئیشه‌که خیراتر پروات به‌رنگه‌وه . کرداری قسلانده‌که (قسل‌کردن) نزیکه‌ی (۱-۳) روژ ده‌بات .

هه‌ندیک جاریش ماده‌ی گوگردیدی سویدیومه‌که له‌گه‌ل قسلاوه‌که ده‌بیته‌هه‌ویر .

ئنجا هه‌ویره‌که له رووه تووکاوی‌یه‌کانی پیسته‌کان هه‌ل‌ده‌سوون . دوا‌ی نه‌وه پیسته‌کان له‌سه‌ر یه‌کتری هه‌ل‌ده‌چن ، به‌مه‌رجیک دیوه تووکاوی‌یه‌کانیان بچنه سه‌ر یه‌کتری و بو‌ماوه‌ی شه‌ویک به‌م جوړه ده‌یان هیلنه‌وه بو روژی دووه‌م ده‌بینن که تووکه‌که له پیسته‌کان جیا‌بوته‌وه . ئنجا پاشاوه‌ی تووکه‌که به‌ده‌ست یان به‌چه‌قوی پیچاوپیچی تایه‌تی

روتانکەر ئنجا گبیرکهره) له ۳۰٪ یه .

جاران باشتزین مادهی دهباخکردن تونکی داری شهوکهران (شوکران hemlock - بهرهکهی شهربهتیکی ژهرینی لی دهردههتیزیت) و دار بهروو (oak tree = البلوط) بووه . له کاتیکدا ئهگهر بهرهمی دار بهروو و شهوکهران کهم بیت ، ئهوا سهراوهیهکی تریش ههیه بومادهی دهباخکردن ئهویش درهختی کبیراکۆ (کبراشو = Quebracho) یه که له ئهمهریکای خواروو ، له وولاتی ئهرجهنتین ، دهرپویت و له ۲۰٪ تانینی تیادایه .

ههروهها تونکی درهختی مانگرووف (mangrove) که له وولاتی (پورنیو) دهرپویت و له ۵۵٪ تانینی تیادایه . ئهم ماده دهباخکه رانهی که (تانین) دهدهن به پی ی گرنگیان ناوهکانیان ریزکراون :

بهری مایروبالامی هیندی ، تونکی میموسا (mimosa) ی ئوستورالی و جهوت واته کلای بهروو (قلنسوة البلوط Valonia) و گامبیر gambier له گی لای رووهکیکی خو هه لواسهر دهردههتیزیت ، له وولاتی هیندی خوړ - هه لاتی هو له نندی دهرپویت له ۵۰-۶۰٪ تانینی تیادایه) به لام له وولاتی سبیلی (sicily) مادهی دهباخکردن له داری سماق (sumac) دهردههتیزیت . لدم دواپی بهدا درهختی تارا (Tara) له وولاتی (پرو) دوزراوه تهوه ، ده لئین گوايه بهرهکهی له ۵۰-۶۰٪ تانینی تیادایه و زور به که لکه بو دهباخکردن .

جگه لهم ماده دهباخکهره سروشتی یانه مادهی دهباخکهری دهستکردیش (اصطناعي synthetic) هه ن و زوریش بهکاردههتیزین . ههرچهنده ئهم مادانه له سروشتدا نین به لام رهوشتی دهباخکردن هه به پاریزگاری پیسته که ده که ن له بوگن بوون ، به لام نهنگی به که یان ئهوه به که به شتتهوه لاناچن و پیسته که پی یان ئهستور و زیاد ده بیت له بهر ئهوه ئهم جوړه مادانه پی یان دهووتریت مادهی دهباخکهری دروزنه (pseudo tanning agents) نمونهش بو ئهمانه : ترشی

چهورنی (الحوامض الشحمية fatty acids) و خوی بهکانی ئه له منیوم وه کوو گوگرداتی ئه له منیوم (کبریتات الالمنیوم aluminium sulfate) ئه گهر ئهم مادهیه بو ئهم مه بهسته به کار بهتیزیت ئهوا پیسته که ههتا رادهیه که دهباخ ده بیت ، به لام به یاریدهی مادهی فورمالدیهايد به تهواوی دهباخ کردنه که جیگییر ده بیت .

زانا ستینسی (stainy) یه کهم کهس بووه که مادهی دهباخکهری دهستکردی داهیناوه ، ئهمانه له ژیر ناوی نیرادول (Neradol) دا دروست ده کران .

ب / دهباخکردن به کروم . chrome tanning :

ئهم ریگهیه بو پیستهی پچووک به کار kips دههتیزیت . دواوی ئهوهی که پیستهکان له عماراوی شتتهوهی پاشاوهی قسلاوه که دهردههتیزین ، دهکوترینهوه بو لابردنی ئهوا ئاوساوی بهی که بههوی قسله که وه پهیدا بووه ، ههروهها بو ئهوهی پیستهکان ته نک و ساف بینهوه . ئهمهش له جوړه عماریکدا ده کریت که خوی ی ئامونیوم ammonium salts و که میک له ههوی پیستی (trypsin) تیادایه . سودی خوی ی ئامونیوم له وه دایه که کاری ترشی کهم ده کاته وه و ئاوساوی پیسته که ناهیلیت . ئنجا ، له ژیر پاله په ستودا ، پیستهکان دهخرینه جهوزیکه وه که ترشی گوگردیکی (حامض الکبریتیک sulfuric acid) روونی تیادایه ، چونکه پیسته که ، که ئهم مادهیه هه لده مژیت ، وای لی دیت که ئاماده بیت بو کاری خوی ی کروم . دواوی ئهوه خوی ی چیش (ملح الطعام common salt) ده کریته عماره که وه بو لابردنی ئهوا ئاوساوی بهی که بههوی ترشی گوگردیکه وه پهیدا ده بیت . ئنجا پیستهکان پیکه وه قهد ده کرین و به تاقم ده په ستیزین ، بو ئهوهی ئاوه چوربین ، ههتا وایان لی دیت کزده بنه وه . کهواپو لهم ریگهیه دا ، خوی ی کروم ، جیگهی ماده دهباخکهره رووهکی یه کان ده گریته وه . له دهباخکردندا به کروم دوو ریگه ههیه :

۱- رینگه‌ی یهك عه‌مارنی (حه‌وزنی) (system one - bath)
 ۲- رینگه‌ی دوو حه‌وزنی (system two - bath)

۱- رینگه‌ی یهك عه‌مارنی : له‌م رینگه‌یه‌دا پێسته‌كان ده‌خه‌رینه عه‌مارپه‌كه‌وه كه گه‌راوه‌ی ماده‌ی گوگردانی كرۆمی نغتی (كبریتات الكروم القاعدیة basic chrome sulfate) تیا‌دا‌یه ، عه‌ماره‌كه بو ماوه‌ی (۵-۶) سه‌عات به‌ده‌وری خویدا ده‌خولێته‌وه . دوا‌ی ئه‌وه‌ی كه پێسته‌كه ، به‌ته‌واوه‌تی ئه‌م ماده‌یه هه‌ل‌ده‌مژیت ، به‌شینه‌ی ، گه‌راوه‌ی ماده‌ی سو‌ده‌ی شستن (صودا الغسیل = كاربونات الصودیوم) یان سو‌ده‌ی نان (صودا الخبز = بیکاربونات الصودیوم) ی به‌سه‌ردا ده‌كریت ، له‌گه‌ل شله‌قاندنی‌كی به‌رده‌وامدا ، ئه‌م هه‌نگاه‌وش تزیكه‌ی سه‌عاتێك یان زیاتر ده‌خایه‌نیت . ئنجا پێسته‌كه بو ماوه‌ی شه‌ویك ده‌هیلرێته‌وه .

۲- رینگه‌ی دوو عه‌مارنی : لێره‌دا ماده‌ی با‌ی‌كروماتی سو‌دیوم (sodium bichromate) له‌گه‌ل ترشی گوگردیك تیکه‌ل ده‌كریت بو په‌یدا‌کردنی ترشی كرۆمیک (حامض الكرومیک chromic acid) له‌عه‌ماره‌كه‌دا ، ئنجا پێسته‌كه له‌عه‌ماره‌كه‌دا ده‌شله‌قینریت ، بو‌ئه‌وه‌ی كه ئه‌م ماده‌یه هه‌لمژیت . دوا‌ی ئه‌وه پێسته‌كه ده‌خه‌رینه تیکه‌لا‌ویك له‌ماده‌ی هایپو (hypo) له‌گه‌ل ترش گوگردیك ، بو‌په‌یدا‌کردنی ترش گوگردۆز (حامض الكبریتوز sulfurous acid) ئه‌مه‌ش ترش كرۆمیکه كه ده‌گو‌ریت بو‌ئهو ماده‌ نغته‌ی (باسان‌کرد) كه پێسته‌كه ده‌با‌خ‌ده‌كات ، له‌گه‌ل ئه‌وه‌ش‌دا ده‌توانین ب‌لین كه رینگه‌ی یهك عه‌مارنی جینگه‌ی رینگه‌ی دوو عه‌مارنی گرتوته‌وه .

هه‌نگاوی شه‌شم : ووشك‌کردنه‌وه (التجفیف drying) دوا‌ی ئه‌وه پێسته‌كه ، به‌هه‌وا‌ی گه‌رم ، له‌شو‌ئینی‌كی تاری‌كدا ، ووشك‌ده‌كریته‌وه . ئه‌گه‌ر پ‌یوستی كرد ، ئه‌وا به‌چه‌قوی تابه‌تی توی توی ده‌كریت . (چه‌رمی توی‌گراو بو‌رووی پ‌یلاو

insoles و جانتا bags و قه‌یتان straps و ده‌س‌كیش gloves) . چه‌قو‌كانیش ، به‌رده‌وام ، به‌مه‌كینه‌یه‌كی چه‌قو تیز‌کردنی (عجلة الصنفرة ، دولاب الصقل emery wheel) نزیك ، تیز‌ده‌كریته‌وه . چه‌رمی ئه‌ستور توی توی ده‌كریت ، به‌لام چه‌رمی ته‌نك دانا‌تا‌ش‌ریت ، به‌لكو به‌مه‌كینه‌یه‌كی تابه‌تی له‌ئوتو ده‌ده‌ریت ، بو‌ئه‌وه‌ی رو‌وه‌كه‌ی رپ‌كویك بیت .

۷- سافو بریس‌كه‌دار کردن (الصقل او التلمیع polish) دوا‌ی ئه‌وه پێسته‌كه به‌نیوانی دوو له‌وحی پته‌وی گه‌رمی سافدا تپه‌ر ده‌كریت . دوو له‌وحه‌كه plates) پا‌له‌په‌ستوی ده‌خه‌نه سه‌ر ، به‌مه‌هه‌ر زه‌بری و چال‌و‌چۆلی‌یه‌كی تیا‌دا هه‌بیت نامینیت و لووس ده‌بیت ، ئنجا به‌ژیر پارچه‌بلوورێکی (بلورة crystal) پته‌وی گه‌وره‌دا تپه‌ر ده‌كریت كه په‌ستانی (۳۵) ته‌نی (طن) ده‌خاته سه‌رو به‌مه‌چه‌رمه‌كه بریس‌كه‌دار ده‌بیت .

۸- نه‌خش‌کردن (النقش او الطبع) (painting - printing) ئه‌گه‌ر بیا‌نه‌وی ئه‌و چه‌رمه نه‌خش ب‌كه‌ن وا‌ته نه‌خشی تابه‌تی له‌سه‌ر جینگه‌یر ب‌كه‌ن ، ئه‌وا ده‌ی خه‌نه سه‌ر قالی‌ی‌كی نه‌خش كرا‌وو به‌په‌ستان له‌سه‌ری ده‌رده‌هینن :

۹- بویه (ره‌نگه‌) كوردنی چه‌رم (الصبغ dyeing) : ره‌نگه‌كه له‌شله‌به‌كی چه‌ورنی fat liquor وه‌كو‌و رو‌ن یان رو‌نی گوگردا‌وی (sulfated oils) و سابوندا ده‌گه‌رته‌وه . ده‌بیت چه‌رمه‌كه كه‌مێك شیدا‌ریت بو‌ئهو‌ی چه‌ورنی‌یه‌كه به‌باشی به‌سه‌ر ریشاله‌كانیدا بلا‌وبیته‌وه . ئنجا چه‌رمه‌كه ده‌خه‌رته‌وه و عه‌ماره‌وه و تیا‌دا ده‌شله‌قینریت ، وا‌ته . ئه‌م دی‌وو ئه‌و دی‌و (تقلیب tumble) ده‌كریت . ئه‌و ره‌نگانه‌ی بو‌ئه‌م مه‌به‌سته به‌كارده‌هینن ئه‌مانه‌ن : - ره‌نگه‌كانی ئه‌نیلین (aniline dyes) وه‌ماتین (hematin) كه له‌خوین ده‌رده‌هینریت و ئه‌و ره‌نگه‌ی كه له‌ته‌خته سو‌ره‌كه‌ی دره‌ختی به‌قه‌م (log wood) ده‌رده‌هینریت و فوستیک (fustic) ده‌ر - ده‌هینریت . به‌لام به‌زۆری تیکه‌لا‌ویك له‌ره‌نگی ته‌خته‌و ئه‌نیلین به‌كار ده‌هینریت . به‌لام پ‌یوسته له‌پیشدا ره‌نگه‌كه

له گهل هندیك مادهی تردا تیکهل بکریت ، ثم مادانهش وهکوو مؤم (wax) ، شیلاک (shellac) ، کازائین (casein) و ، وزه مق (gum) و رپسین (resin) و نیتروسلیلیوز (nitro cellulose) ، نهو رهنگانهی که بو چهرم به کارده هیترین ده کرین به دوو به شهوه :

أ - رهنگی ئاوی وهکوو گیراوهی ئوکسیدی تیتانیوم (titanium oxide) ، ئوکسیدی قورقوشم (lead oxide) له گهل شیرو هندیك مادهی تردا .

ب - رهنگی سللیلوزی : وهکوو : تلولین (toluene) و نهسیتون (acetone) له گهل مادهی جیگیرکه رو شیده .

۱۰ - ههنگای ووشک کردنهوهی دواپی : پیسته کان له دهرهوهی کارگه که ههل دهواسرین بوئهوهی زووتر ووشک بینهوه .

چهرمی بینی پیلو به مادهی کرومی ده باخ نه کریت باشه ، چونکه شیوه که ی تیک ده چیت و خلیسک ده بیست . ده باخ کردن به مادهی رووه کی گهلک له کیشی چهرمه که زیاده کات ، به لام به مادهی کرومی که میکی لی زیاد ده کات . چهرمیک که به مادهی رووه کی ده باخ کرایت به کیش ده فروشریت . به زوری ده باخ کردن به مادهی رووه کی بو بینی پیلو ، به لام به مادهی کرومی بو رووی پیلوو جانتا به کارده هیتریت . چهرمی کرومی به رووبهر (مساحة area) ده فروشریت . بو ده باخ کردن پیستی به رانه کیوی (ارویه = شمواء = chamois) ده بیست توی ناهوهی پیسته که وهر بگریت ، ئنجا چهور بگریت و گهرمیش بگریت .

بو ده باخ کردن پیستی گامیشی ئه مریکی (buffalo) ده بیست مؤخی (brain) تی ههل بسوریت نهو تووکه کی که له کارگه کی ده باخ کردنده به جی ده مینیت ، بو دروست کردن لباد (felt) و پلاستر (plaster) و جهلاتین و سریش به کارده هیتریت .

تیپینی : ۱ - کهول یان فهروه velour - furrier

واته (المحمل = الفراء) وهکوو فهروهی ده لهک (دلق marten و

ئاس (فاقوم ermine) و سه گلاو (قندس beaver) نهو پیسته به یه که خوری به که ی پیوه مابیت و تنها له دیوی گوشته که وه ده باخ کرایت ، بو جلوه برگ یان رازاندنه وهی ناومال به کار دیت .

۲ - جوړه میشیک هه به له عیرا قدا به زمانی ره شوکی (عامی) پی ی دهووتریت زهرده واله (زنبور warble fly) ده چیت پیستی تازه له وه گهرای تبادا ده نیت ، کاتیک که گهراکان ههل دین پیسته که کون ده کن ، ثم جوړه پیسته به بو ده باخ کردن باش نیه . له بهر نهوه ده بیست ثم جوړه میرووه قه لاجو بگریت .

له فزولکوری پیشه سازی کوردنی به وه

(ده باخ چیتی = پیسته خوش کردن)

نهو پیستانه کی که بو خوش کردن به کار ده هیتران بریتی بوون له پیستی مهرو بز و گاو مانگاو حوشترو هندیك جاریش پیستی ئه سپ و مابیش به کارده هیتران (به لام زور کهم) ، بو مهرو بز و ووشه ی پیستیان به کارده هیناو بو گاو مانگاو گاجووت و ولاخی به رزه و ووشه ی چهرم به کارده هیتران . ثم پیستانه کی که باسان کردن به دوو شیوه به ده ست ده که وتن : شیوه به کیان پیستی تازه ، نهوی تریان پیستی ووشک کراوه . نه مانه کی دواپی له دیهات و قهزاو ناحیه کانه وه ده هیتران .

ههنگاوه کانی ده باخ کردن :

به کهم / پیسته کان خوی یان پیوه ده کردن و هه لیان ده خستن هه تا ووشک ده بوونه وه ، ئنجا دوو قه د یان چوار قه دیان ده کردن و پی یان ده ووتن (پیسته) . نه گهر پیسته که به شیوه به کی باش و ریکو پیک له بهر هه تا ودا ههل نه خرابابه ، نهوا له کاتی خوش کردنده وه کوو بیژنگی لی ده هات ، هه لا هه لا ده بوو و به که لک نه ده ما ، نهوسا که بهم جوړه پیسته یان ده ووت (شه مس بووه) واته هه تاو کاری لی کردووه .

دووهم / نهو پیستانه کی که ده بران بو ده باخانه ، ده خراوه ناو جهوزیکه وه . هه تا وه کوو نیوهی جهوزه که یان توژیک زیاتر ،

به گویزه ی ژماره ی پیسته کان ، ثاوی تی ده کراو کونی
 حه وزه کهش به تویه وانه یه ک قايم داده خرا ، بو ته وه ی ثاوه که له
 حه وزه که دا بمینته وه و پیسته که بو ماوه ی شه ویک له ثاوه که دا
 ده هیلرایه وه ، بو ته وه ی هرچی خوین و پیسی یه کی پیوه یه
 بخوسیته وه و بو روژی دووم ده باخچی یه کان ده چوونه ناو
 حه وزه که وه به ده ست جوان یه که یه که پیسته کان یان ده شته وه و
 ده یان دان به سهر قهراغی حه وزه که دا تا کو به باشی
 ده چورانه وه .

سی یم : له کاتی گورو و نه وه ی پیسته کاندا ، له قه ساخانه یان
 له مالاندا (وه کوو له کاتی سهر برینی مهر وگا بوخیر یان قوربانی)
 هه ندیک ورده گوشت و چه ورینی به پیسته که وه ده مایه وه ، به
 تایه تی پیستی مهر ، به شی لای دووگه که ی چونکه نه وه که سه ی
 که پیسته که ی ده گروو له دراندنی پیسته که ده ترسا نه وه کا
 نرخه که ی بیته خواره وه . ئنجا ده باخانه کان^(۴) نه و چه ورینی و
 زیاده گوشتانه یان لی ده کرده وه . به م هه نگاوه شیان ده ووت
 پیسته (له داس^(۵) دان) که به ته خته و داس ده کرا . ته خته و
 داس چی یه ؟ ته خته که بریتی بوو له پارچه داریک له
 داری بی^(۶) دروست ده کرا ، درین پی یه که ی دوو مه ترو
 پانی یه که ی (۱۵-۲۰) سانتیمه تر ده بوو . چالیک ی پچوک هه ل
 که نرابوو سهر یکی داره که ی تی ده خرا تا کو نه خزیت ،
 سهره که ی تری داره که ده نرا به دیواریکه وه ، له و ئاسته دا
 مشه مایه ک یان گوینی یه کیان به دیواره که دا داکو تابوو .
 چمکیکی پیسته که ده خرایه ژیر سهری سهره وه ی داره که و به
 داسه که زیاده گوشت و چه ورینی و پیسی یه که یان لی ده کرده وه .
 داس پارچه ئاسنیک بوو . نه م سهر و نه و سهری نوشتا بووه وه .
 هه ر سهر یکی داسه که پارچه داریک ی وه کوو ده سک تی
 هه لکی شرابوو بو گرتنی داسه که و له ناوه زاستدا ده میکی
 ده ره پریوی تیژی هه بوو له سوکانی پایسکل ده چوو .
 پیسته که ی پی پلک ده کرایه وه . پیسته کان دوا ی له داس دان
 ووشک ده بوونه وه و ئنجا یه ک له سهر یه ک داده خرا ن . دیوی

خوری یه که ده که ونه ژیره وه و دیوی گوشته که ی له سهره وه . ئنجا
 له فوتویه کی ته نه که دا قسلا وینکی^(۷) خه ست ده گیبرایه وه و به
 پرزه (بریتی بوو له تویه له خوری یه ک) قسلا وه که له پیسته که
 ده درا ، دوا ی نه وه دوو قه د ده کرا به دیوی گوشته که دا و دیوه
 قسل کرا وه کهش ، واته دیوی خوری یه که و مووه که ی به ده ره وه
 ده بوو . به م جو ره هه موو پیسته کان به قسله که وه شه ویک
 ده مانه وه ، بو سبه یی پیسته کان ، یه که یه که خوری و
 مووه که یان لی ده کرایه وه . جار ان نه م وشه و زارا وانه یان له
 مه یانی ده باخچیتیدا به کار ده هیئا .

۱ - به رگن : خوری به رخه که کورته و هیشتا درین نه بووه .
 ۲ - قرخ : خوری مهره ، دوا ی برینه وه کورته . به رگن و قرخ
 بو دروست کردنی لبادو^(۸) فه ره نجی و کوله بال به کار ده هیتران ،
 نه وه ی نه م ئیشانه شی ده کرد پی یان ده ووت موتا بچی^(۹) .

۳ - خوری : نه مهش خوری مهره که تیسکه کانی درین و له
 لایه ن جولا کانه وه ، دوا ی ره نگ کردنیان ، ده کران به
 جاجم و پویه شمین و به رمال و لفکه و هه ندیک جاریش لیفه^(۱۳)
 (خاف) یان لی دروست ده کرا ، هه ر چه نده نه م جو ره لیفه یه
 قورس بوو به لام بوزستان زور گهرم بوو .

۴ - موو : نه مه یان تووکی بز بوو که بو دروست کردنی شال و
 خه روارو^(۱۵) گوریس و^(۱۶) ده وارو^(۱۷) شتی تریش
 به کار ده هیتران .

۵ - می یانه یان میانه : نه مهش تووکی گا و مانگا و گاجووت و
 ولاختی به رزه بوو بو دروست کردنی دوشه کی قه نه فه و^(۱۸)
 مایه ی ناته واکان (نه وه ی نانی پی نه دن به ته نوره که وه) به کار
 ده هیتران . فروشتنی نه م به رگن و قرخ و خوری و موو میانه یه به
 هوقه یان نیو هوقه یان ئیزره م بوو . به ته رازووی چه رم
 ده کیشران . نرخه کائیشیان به پی ی کات ده گورا .

چوارم : دوا ی کرداری (پیست^(۲۱) رووتاندن) ، واته دوا ی
 لی کردنه وه ی خوری و موو . پیسته که پی ی ده ووترا (توله) .
 ئنجا تووله که یه کالآ ده کرایه وه و ده خرایه ناو حه وزیکه وه

دەمەكەى دوو مەتر بە دوو مەترىان دوومەتر بە ۱۵ مەتر بوو ، قىسل و خۆلەمبىشى تىدا بوو . ئەم حەوزە كە تايەت بوو بە قىسل گرتەو پىي دەووترا (هەگان) . ماوەى مانەوەى توولەكان لە هەگانەكەدا بە پىي جىاوازى جۆرەكانى توولە دەگۆرا ، بۆ نمونە توولەى مەر (۵) رۆژ ، توولەى بزن (۸) رۆژ ، پىستى گاو مانگا (۱۰-۱۲) رۆژ دەبوایە هەر بە دوو رۆژ جارنىك توولەكان لە قىسلەكەدا ئەم دىبوو ئەودىو بىكرابانايەو ئەوەى سەردەكەوت نىقوم بىكرابايەو .

پىنجەم : دواى دەرھىنانى توولەكان يان پىستەكان لە هەگانەكە ، رىنگەى خۆش كەردنى پىستى مەر و بزن و گا لە يەكترى جىادەكرانەو ، چونكە پىستى گا لەوانى تر زىاتر لە هەگاندا دەمايەو .

تىببى : پاشاوەى ئەم گىراوەى قىسل و خۆلەمبىشە ژنان پىيان دەووت (ئاوى دەباخانە) ، دەيان كەردە بوتلەووەو دەيان بىردە بەر دوكانو مالان دەيان رشت ، چونكە لەو باوەرەدا بون كە ئەم ئاوە شتىكى باشە بۆ بەتال كەردنەوەى كارى نوشتە (۲۳) و جادوو (۲۴) . رۆژانى چوارشەمە ، ژنان و مندالان دەهاتن بۆ دەباخانە پارە يان كەللە شەكر يان شتى ترىان دەھىنا ئاوى دەباخانەيان پىي دەكەرى ، بەو پارەو شتومەكەيان دەووت (وەلىفەت) . كە بوتلەكانيان بۆ پەر دەكرا لە ئاوى دەباخانەو دەرۆيشتن دەبوایە هەتا ئەو شوپنەى كە بۆى دەچنەو ئاور نەدەنەو بۆ دواو . ئىجا ئەم نەرىتە چۆن و لەچى بەو هاتوو نازانين .

شەشەم : دواى ماوەى (۵-۶) رۆژ توولە مەرەكان لە هەگانەكە دەرەھىتران و دەرەكانە حەوزىكى ترەو كە لە شىوەى لاكىشەدا بوو (۳) مەتر درىژو دوو مەتر پان و مەترىك قوول بوو . لەم حەوزەدا توولە مەرەكان جوان دەشۆرانەو ، بەوەى كە ئاويان بەردەدايە سەر حەوزەكەو دەستيان دەگرت بەدارىكەو كە بەسەر حەوزەكەدا رايەل كرابوو پىيان دەووت دارى تولىشتن ، بە لەقە توولەكانيان دەشت ، دەبوایە بەھىچ

جۆرىك قىسلەوى پىو نەمايە .

حەوتەم : ئىجا هەر لە هەمان حەوزدا توولە مەرەكان دەرەكان ناو گىراوەيەكى ئارد يان كەپەكەو پىيان دەووت (ئاژدان) ، ئەم پىستانە لە هاویندا (۴) رۆژو لە زىستاندا (۷) رۆژ لەم هەويرەدا (ئاژدانەدا) دەمانەو . ئىجا ، دىسانەو ، هەر لە هەمان حەوزدا ئاويان بەردەدايە سەريان و چاك چاك بە لەقە دەيان شتەو .

هەشتەم : ئەم توولە مەرە شۆراوانەيان دەھىنا (۱۰-۱۵) دانە پىكەو ، پىيان دەووت (شگرد) (۲۶) واتە كۆمەل يان بەستەكو دەيان خستە ناو حەوزىكەو توولەكانى ئاويان تى دەكرد ، دواى ئەو پىكە تاليان تى دەكرد (تال : گەلاى ووشكەو بووى دارى ترشى ساقە) (۲۸) . تالەكە بەبار دەھىترا بۆ دەباخانەو دەرەكانە چالنىكەو لە ژوورىكى تايەتيداو بە مىكوت (۲۹) دەكوتراو وورد دەكرا . توولەكان بۆ ماوەى دوو سى رۆژ لەم تال كارى بەدا دەمانەو . دواى ئەو دەكرانە ھارراوەى گزگل (۳۰) يان سىچكە (۳۱) يان مازووو . دوو رۆژىش لەم گىراوە بەدا دەمانەو . ئىجا رۆژنىك پىشى تەواو بوون ، لەناو هەمان حەوزدا خوىيان پىو دەكردن و يەك لەسەر يەك رايان دەخستن . لە رۆژى دوايدا ، بە خوى يەكەو ، بەدەست ھەليان دەگۆلفتن ، ئىجا دەيان ھىنانە دەرەو ھەليان دەخستن ھەتا كىز دەبوونەو . دواى ئەو ھەر پىنج دانە پىكەو دەيان پىچانەو (بەمەيان دەووت دەستە) . چونكە فرۆشتنەكەى بەدەستە بوو . بەم پىستى مەرە خۆش كراوانە دەووترا (مىشن) (۳۲) ، ئەمانە لەلايەن پانى بەرز درووەكانەو دەكەران بۆ ناوكە فى (۳۳) پانى بەرزو كەوش بەكار دەھىتران . **نۆيەم :** بەلام پىستى بزن كە لە هەگان دەرەھات ، زۆر چاك دەشۆرايەو ، ئىجا لە هەمان حەوزدا نەختىك ئاوى رىقنەى (۳۵) مرىشك و كۆتر (يان ھەر بالندەيەكى ترىت) يان تى دەكرد . بەلام لە بەغداو شوپنەكانى تر لە جىيانى رىقنە خورمايان تى دەكرد .

شەو و روژنىك لەم رېقناو دەدا بە دەست يان بە لەقە ھەليان دەگلوڤتن^(٣٧) . بەم گيراوھى رېقنە يە يان دەووت (زىل) واتە توولەى بزن ، دواى ھەگان ، دەخرايە زىلەوھ . كەچى پىستى مەر ئەمەى نە دەويست . ئنجا بو روژى دواى ئاويان بەردە دراىە سەر و چاك دەشورانوھ . رېقناوھ كە پىستە كانى وەكوو بە فرسپى دەكردوھ . دواى ئەمە دەخرانە ئازدانوھ واتە ئارد يان كە پەكيان بو دەگرتەوھ و دوو سى روژىش لەم ئازدانوھ دا دەمانوھ . ئنجا پاك دەشورانوھو ھەر وەك مېشنەكە دەخرانە تال كارى يەوھو ھەتا ماوھى ھەفتە يەك دەھيلرانوھ . ئنجا خوئ دەكران و ھەل دەخران . ھەر شگرديكى تيانج^(٣٨) (واتە پىستى بزنى خوئس كراو) لە (١٠٠-١٥٠) دانە بووھ بە دەستە دەفروشران بە كەوش درووھ كان^(٣٩) . ئەوانىش بەگويەرى پيوستى خوئان رەنگيان دەكردن : رەش يان سوور يان زەرد . پەش كردنى تيانجەكە بە مادە يەك بوو پىيان دەووت (زاج)^(٤٠) . دەبىت ئەوھ بزانيان كە پىستى مەر دواى ئەوھى كە لە ھەگان دەردە ھيلراو دەخرايە ئازدانوھ بو دروست كردنى دەف^(٤١) بەكار دەھيلرا ، بەلام پىستى بزن و چەرمى گويەركە ، دواى شتنەوھى ، كە لە ئازدان دەردە ھيلرا ، بو دروست كردنى تەپل^(٤٢) و^(٤٣) دەھول^(٤٤) بەكار دەھيلرا ، چونكە ئەمانەى دواى قايم ترن .

دەيەم : چەرمى گاو مانگا :

ئەمىش بەو ھەنگاوانەى پيشوودا دەرويشت .

أ - ھەر شگرديكى چەرمى گاو مانگا برىتى بوو لە (٣٠-٥٠) دانە .

ب - دواى ھەلخستنى چەرمەكە ، بە چەقويەكى تيز ، بەبارى ئەستوريدا دەكرا بە دوو كەرتەوھ ، ھەر كەرتىكى پىيان دەووترا (قايش)^(٤٣) ، بەلام ئەگەر لەت نەكرايە ھەر چەرمى پىيان دەووترا ، زور جار چەرمى گەورە وەكوو چەرمى گاميش لەت نەدەكرا بەلكو بە ساغى دەھيلرايەوھ ، تەنھا خوئ بەكى زورى پيوھ دەكرا بەو سپىتى يە دەفروشرا ، بو بىنى پانى بەرزو كەوش

بەكار دەھيلرا . زور جار لە موسلەوھ چەرمى گاميشيان دەھيلرا بو ئەم مەبەستە بەكار يان دەھيلرا ، چونكە ئەمە لە سلپانى كەم بوو .

ج - چەرمەكان دواى لەت كردن^(٤٤) پيويان لى دەدرا . لە مەنجەلېكدا پيويان دەتوانوھو بە پارچە لبادىكى دريژكۆلە كە پىيان دەووت (پيومال) ، لەتە چەرمەكانيان پيوھە كردو ھەليان دەخستن ، بو ئەوھى كە بە چاكي پيوھ كە ھەلمژن ، ئنجا دەشورانوھو ئەگەر بيان ويستا يە رەنگ بگرين ئەوا رەنگيان دەكردن . دواى ئەوھ بو ساف كردنيان لە سەنگيان دەدان . سەنگ پارچە تەختە يەك بوو لە دار گويژ^(٤٥) دريژنى يەكەى مەترىك و پانى يەكەى (٦٠-٧٠) سانتيمەتر بوو ، چەرمەكان لەسەر دادەناو دەباخچى يەكە لەسەر ئەژنو دەوھ ستاو پارچە بەردىكى مەرمەر يان^(٤٦) پارچە شووشە يەكى ئەستورى تايەتى دەھيلرا ، كە لە دار گييرا بو بەردەكەش ، لە چەرم گييرا بو ، چەرمەكەى پىيان ساف دەكرد ، بەم كارەيان دەووت چەرم لە سەنگ دان . ئەمەش بە لەت دەفروشرا بە پىنەچى و^(٤٧) سەراچەكان^(٤٨) (زىن درووھ كان) ، بو دروست كردنى زىن و لغاوو^(٤٩) رەشمەو^(٥٠) قەياسە (قايشى ژىر سكى گوى دريژكە بەشيكە لە كورتان) .

بيناي دەباخانە : ھەر دەباخچى يەك پيوستى بە چوار حەوز بوو ، لەبەر ئەوھ ھەر دەباخانە يەك (١٠-١٢) يان زياتر حەوزى تيا بوو ، ديارە ئەمەش ھى سىيان چوار دەباخچى بوو . ھەر دەباخچى يەك بەردەوام حەوزىك يان دوو حەوزى دادەنا بو ھەگان و حەوزە كانى تريش بو ھەنگاوە كانى تر ، ھەر دەباخانە يەك ھەيوانىكى بەدەمەوھ بو دەكرا بو پىستە داس كيشان و پىستە قسل كردن لە كانى باراندا .

شونى دەباخانە كانى سلپانى : لە پيشدا بيناي دەباخانە كان لە جيگەى بيناي پاريزگاي ئىستا (واتە بيناكەى سەر و كايەتى زانكوئى سلپانى) بوو و سنورەكەيان دەگەيشتە خوار مالى

- ۱۰ - جزّاء (حائك . نساج Knitter Weaver)
 ۱۱ - بهرمان (مسجدة Praying rug)
 ۱۲ - لفكّة (ليف الاستحمام Loofa)
 ۱۳ - لّفه (لحاف Blanket)
 ۱۴ - شال (شال Shawl)
 ۱۵ - خمرار . جموال (جوالق Large sack)
 ۱۶ - گورپس (جبل Rope)
 ۱۷ - دهوار (خيمه Tent)
 ۱۸ - قهقهه (اريكه Settee)
 ۱۹ - هوقه : وانه سي كيلوونيو
 ۲۰ - تيزرم : چواربهكي هوقه بلك
 ۲۱ - پُست پرووتاندن (صمط = ازالة الشعر de pilating)
 ۲۲ - خولمهيش (رماد ash)
 ۲۳ - نوشته (تعويذة . رقية Charm)
 ۲۴ - جادوو (سحر Witchery)
 ۲۵ - كهپك (خالة الطحين Bram)
 ۲۶ - شگرد (رزمة . باله Parcel - bale)
 ۲۷ - نال (اوراق شجرة الساق Sumac Leaves)
 ۲۸ - ساق (ساق Sumac)
 ۲۹ - ميگوت (دقاق . مدقة خشبية Mallet)
 ۳۰ - گزگل (تفاحه العفص Gall apple)
 ۳۱ - سپچكه (عفصة صغيرة Small gallnut)
 ۳۱ - ميشن (جلد الغنم Sheep Skin)
 ۳۳ - ناوكف (سلفه (فرشه) الحذاء - inner sole (Sock - inner sole)
 ۳۴ - پاني بهرز (بايوچ . خف (mule - slipper) كهوش (جرموق = كالوش - Gaiters galoshes)
 ۳۵ - ريفنه (ذرق الطيور Excrement of birds)
 ۳۶ - كهوش دروو . پيلاو دروو (قندرجي Shoe maker)
 ۳۷ - هدلگلفن (دعك To Scour)
 ۳۸ - تيانج (جلد الماعز goat skin)
 ۳۹ - زاج (زاج Vitriol)
 ۴۰ - دهف (دف Tambour)
 ۴۱ - تهبيل (طبل Drum)
 ۴۲ - دههول (طبل كبير great drum)
 ۴۳ - قايش (سير = حزام belt)
 ۴۴ - پيو (شحم suet - tallow)
 ۴۵ - دارگويز (شجرة الجوز Walnut)
 ۴۶ - مبرمه (مرمر = marble)
 ۴۷ - پينهچي (اسكاف Cobbler)
 ۴۸ - صفراج (سراج Saddler)
 ۴۹ - لغاو (لجام bridle)
 ۵۰ - رهشمه (رسن halter)

(حاجي سه عيدي عملي قوباد) ، وانه خوار چايخانه كه ي سه عهي تهها كوئي نپستا . ده ئين گوايه له سالاني ۱۹۳۶-۱۹۳۸ دا ده باخانه كان گويژراونه ته وه بو خوارووي شاري سلياني وانه خوار گه ره كي قه ره جاوا (خه بائي نپستا) و له سهر كاريزيك دروست كراونه ته وه كه پي يان ده ووت كاريزي حاجي مهلا عملي و ژماره ي ده باخچي به كان له نيوان (۱۶-۲۰) ده باخچي بووه . له م سالانه ي دوايدا ثير ته وه ده باخانه نه مانو ته وه پيشه به ش نه ماو ته وه كه سانه ش هر به كه يان خوي به ئيشيكي تره وه خهريك كرد . ليره دا راپورته كه ته واو بوو .

سهرچاوه كان :

INDUSTRIAL CHEMISTRY

BY: E.R. RIEGEL

FIFTH EDITION

NEW YORK , U.S.A

1949 - Pages: 759 - 764

۲ - له فولكلوري پيشه سازي گوردني به وه (ده باخچيي) :
 ته مه راپورتيكه له لايه ن ماموستا كه مال حاجي حه مه ره ش ده باخچي به وه پيشكه شم كراوه كه نپستا ياريده ري خانه ي ماموستاياني سلياني به ، خوي له به ماله به كي ده باخچي به راپورته كه ي له روژي ۱۹۸۵/۱۱/۲۸ دا نووسيوه .

پهراويزه كان :

- ۱ - مه به ست له تكتيك (التقنية = technigve) زانباري له مه ياني كار پي كردندا .
 ۲ - وشه ي (اهليج) له وشه ي (هه ليله) ي خومان ده چيت .
 ۳ - ده باخچي (دياغ Tanner)
 ۴ - ده باخانه (مدبقة Tannery)
 ۵ - داس (منجل صغير Sickle)
 ۶ - بي (صفصاف Willow)
 ۷ - قسلاو (ماء الحير Water lime)
 ۸ - لباد (لياد Felt)
 ۹ - موناوچي يان موناوچي (صانع اللباد Felt Maker)